

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۷۰ هم به نعل، هم به میخ

۷۱ روزشمار نگاه جهان

نگاه Reuters، لندن

ملاحظات نفتی چشم‌بادامی‌ها

علاوه بر بحران جهانی که تقاضای ژاپنی‌ها را برای انرژی کاهش داده، جایگزینی حامل‌های برق و گاز به جای نفت، واردات نفت خام ژاپن را از ایران تحت‌الشعاع قرار داده است.

کاهش مصرف، قیمت بالا و فشارهای سیاسی موجب شده واردات نفت خام ژاپن از ایران در سال ۲۰۱۰ به کمترین میزان خود در ۱۷ سال گذشته برسد، به طوری که پیش‌بینی می‌شود رقم واردات با ۱۱ درصد کاهش در حدود ۳۷۵ هزار بشکه در روز باشد. همچنین پیش‌بینی شده است که کل واردات نفت خام ژاپن در این مدت ۶/۵ درصد کاهش خواهد یافت. کاهش فروش نفت به ژاپن، فشار بیشتری بر پنجمین صادرکننده نفت جهان - که پیش از این هم به واسطه تحریم‌ها، فرصت‌های تجاری زیادی را از دست داده است - وارد خواهد کرد.

باز هم تحریم‌ها

تحریم‌های آمریکا و سازمان ملل علیه ایران که بانک‌های ایرانی و همچنین بانک‌های بین‌المللی معامله‌گر با ایران را هدف قرار داده، خریداران نفت خام این کشور را با مشکلات زیادی روبرو کرده است. یکی از این مشکلات، گشودن اعتبارنامه بانکی است که معمولاً برای تضمین معامله خریدار و فروشنده یک محموله نفتی ضروری است.

در ابتدای ماه مارس، گزارش‌هایی منتشر شد که از

توقف فروش بنزین به ایران از سوی شرکت‌های نفتی بازرگانی ویتول و ترفیگورا خبر می‌داد. در همین زمان، برخی شرکت‌های پالایش ژاپنی در قراردادهای جدید با شرکت ملی نفت ایران که از ابتدای آوریل آغاز شده است، ظرفیت نفت خام وارداتی خود را از این کشور کاهش دادند. در این میان کازمو اویل، چهارمین شرکت پالایشی ژاپن با کاهش ۱۰ درصدی، حجم واردات نفت از ایران را به ۴۵ هزار بشکه در روز رساند. ژاپن انرژی، شووا شل و نیپون اویل از دیگر شرکت‌های مهمی بودند که میزان خرید خود را کاهش داده‌اند.

تغییر الگوی عرضه-تقاضا

در سال ۲۰۰۹ صادرات سالانه نفت خام ایران به ژاپن حدود ۱۵ درصد کاهش یافت و به ۴۲۱ هزار بشکه در روز رسید. این امر موجب شد ایران که در میان کشورهای آپک، سومین صادرکننده به ژاپن محسوب می‌شد، جایگاه خود را به قطر بدهد.

عامل دیگری که به تشدید کاهش مصرف نفت ژاپنی‌ها - به واسطه کاهش جمعیت و همچنین انتقال بخش‌های تولیدی به خارج از مرزهای این کشور - در سال گذشته کمک کرده، بحران مالی

جهانی بوده است.

همزمان با بهبود وضعیت اقتصادی ژاپن، عواملی همچون ساخت خودروهای کم مصرف و افزایش مصرف برق و گاز به جای نفت در حوزه‌هایی خارج از حمل و نقل، احتمال هر گونه افزایش مصرف نفت این کشور را در آینده کاهش می‌دهند.

باید گفت کاهش خرید نفت خام ایران از سوی ژاپن در سال گذشته، تا حدودی به واسطه افزایش خرید چین جبران شد. در سال ۲۰۰۹ چین در مجموع ۲۳/۱۵ میلیون تن، معادل ۴۶۳ هزار بشکه در روز نفت خام از ایران وارد کرد که این رقم نشان‌دهنده افزایش ۸/۶ درصدی نسبت به سال پیش از آن است. با این

صادرات نفت ایران به شرکت‌های ژاپنی (۲۰۱۰)

هزار بشکه در روز

شرکت واردکننده	میزان برداشت
شووا شل	۸۲
نیپون اویل	۷۲
تویوتا سوشو	۵۰
کازمو اویل	۴۵
میتسوبیشی	۳۵
ژاپن انرژی	۳۳
میتسوبی	۱۵
کانماتسو	۱۵
اید میتسو کوزان	۱۲
ماروبینی	۱۰
ایتوچو	۵
مجموع	۳۷۴

استخراج: «اقتصاد ایران» از Reuters

حال، آمارهای اخیر نشان می‌دهند با وجود گسترش اشتیاق این اقتصاد آسیایی به نفت خارجی، در دو ماهه نخست سال ۲۰۱۰ در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته، واردات نفت چین از ایران نزدیک به ۴۰ درصد تنزل داشته است.

برخی منابع در تکیه عنوان کرده‌اند دلیل اصلی کاهش حجم نفت وارداتی در قراردادهای جدید، افزایش هزینه مراحل تأمین کالا از سوی ایران بوده است. در سه ماهه نخست سال ۲۰۱۰ قیمت نفت خام سبک ایران در آسیا نزدیک به بشکه‌ای ۶۰ سنت بالاتر از میانگین

نگاه Foreign Policy، واشنگتن

هم به نعل، هم به میخ

نفت دریایی قطر و حدود ۳۰ سنت گران‌تر از نفت خام عمان بوده است.

به این ترتیب طبق گزارش آژانس بین‌المللی انرژی، تولید نفت خام ایران در سال ۲۰۰۹ با کاهش تقریبی ۴ درصدی به ۳/۷۴ میلیون بشکه در روز رسید که البته چند کشور تولیدکننده دیگر عضو آپک نیز وضعیتی مشابه ایران داشتند. این امر دلیل دیگری بر کاهش واردات ژاپن محسوب می‌شود، اما برخلاف دیگر اعضای آپک، برطرف شدن محدودیت‌های تولید هم واردات را از ایران افزایش نخواهد داد. ■

اظهار نظر نخست وزیر ترکیه در نشست سران عرب که در لیبی برگزار شد و انتقاد تند اردوغان از اقدامات اسرائیل در بیت‌المقدس، تحسین گسترده محافل عربی را برای ترکیه به همراه داشت. اما باید گفت جسارت نوظهور آنکارا در خاورمیانه تنها به سخنرانی‌های تند مقامات این کشور محدود نمی‌شود. در دو سال گذشته، ترکیه تلاش‌های واسطه‌گراییانه‌ای را میان سوریه و اسرائیل آغاز کرده، سنی‌های عراق را به مشارکت در عرصه سیاسی

تشویق نموده و تلاش کرده است اختلافات فرقه‌ای را در لبنان کاهش دهد.

بدون شک رهبران ترکیه و به ویژه احمد داود اوغلو، وزیر امور خارجه این کشور، دیدگاه جدیدی برای نقش بین‌المللی کشورشان در نظر گرفته‌اند، اما مشخص نیست که آیا می‌توانند از پس عملی کردن بلندپروازی‌های بزرگ خود برآیند؟ در عین حال، برخی معتقدند که نفوذ منطقه‌ای ترکیه کمی بیشتر از حد صحبت است و مخالفت سرسختانه این کشور در مقابل تحریم‌های ایران می‌تواند آزمایش تعیین‌کننده‌ای بر آمادگی ترکیه برای عملی کردن این صحبت‌ها باشد.

استقلالی که ترکیه جدیداً به دست آورده، کمی

سازمان ملل برخوردار است که یک رأی مستقل بالقوه برای هر گونه قطعنامه تحریم به حساب می‌آید.

رئیس جمهور ترکیه در دیدار با برخی مقامات آمریکایی، روابط دوستانه ترکیه را با ایران، شکلی از یک واقع‌گرایی سیاسی دانسته‌اند که به علت مجاورت جغرافیایی دو کشور ضروری به نظر می‌رسد. به گفته عبدالله گل، افزایش نفوذ ایران در منطقه حقیقتی است که ترکیه از آن تقدیر می‌کند. گل مانع اولیه توافق با ایران را نبود عدالت در تلاش‌های بین‌المللی دانسته که به منظور تحت فشار قرار دادن ایران صورت می‌گیرد. به عقیده وی، تصور جمهوری اسلامی ایران این است که نه به دلیل نقض اصول کاربردی جهانی، بلکه به دلیل توطئه‌ای از پیش طراحی شده جهت تضعیف نظام، مورد هدف قرار گرفته و این عقیده است که رهبران ایران را به سوی بیانیه‌های ضد آمریکایی سوق می‌دهد.

رئیس جمهور ترکیه حذف کلیه سلاح‌های هسته‌ای را از خاورمیانه، راه دیگری برای کنار آمدن با ایران می‌داند.

اظهارات ترکیه گرچه ممکن است کسانی را که خواهان انزوای این کشور هستند ناامید کند، اما دولت ترکیه چندان هم مصالحه‌ناپذیر به نظر نمی‌رسد. از طرف دیگر، مقامات ترکیه هم از ریسک‌های ایران مجیز به سلاح هسته‌ای آگاهند و با توجه به همسایگی با ایران، پیشرفت‌های اقتصادی و دیپلماتیک با ارزشی را که طی سال‌ها به دست آمده، در خطر می‌بینند، اما آنکارا امیدوار است با تصمیم قاطعی که اتخاذ کرده، از رسیدن قطعنامه تحریم به شورای امنیت جلوگیری کند؛ هر چند اگر آمریکا بتواند از وتوی روسیه و چین رهایی یابد، دیگر جایی برای مقاومت ترکیه باقی نمی‌ماند! مخالفت با آمریکا و اروپا بر سر چنین مسأله مهمی، شکافی عظیم میان ترکیه و متحدان غربی آن کشور به وجود می‌آورد؛ مسأله‌ای که به نظر نمی‌رسد ترکیه تمایل داشته باشد به سوی آن گام بردارد. بنابراین، ترکیه نمی‌تواند مدعی استقلال در خاورمیانه باشد، بلکه بیشتر قدرتی در حال توسعه است که میان دو قدرت دیگر قرار گرفته است.

تلاش‌های دیپلماتیک ترکیه، هدف کوتاه مدت این کشور را مبنی بر داشتن روابط خوب با همه کشورها محقق کرده است، اما هدف بلند مدت کاهش تنش‌ها بین ایران و غرب به نتیجه نرسیده است. البته باید گفت برنامه ترکیه برای حل و فصل مسأله ایران، در جهت تلاش بین‌المللی برای ترغیب و تحت فشار گذاشتن ایران است تا این کشور بپذیرد استفاده صلح‌آمیز از برنامه هسته‌ای خود را به تأیید جهانی برساند. ■

هر چند موضع جسورانه ترکیه در قبال ایران، برخی غربی‌ها را ترسانده است، اما آیا این اعلام استقلال جدید، نمایی است یا واقعی؟

بیش از حد معمول در آمریکا و اروپا هراس ایجاد کرده است، چرا که آنها به صورت نوستالژیک همچنان به یاد وفاداری این کشور به بلوک غرب در دوران جنگ سرد هستند. دیدار اخیر صدر اعظم آلمان از ترکیه به دلیل اختلافات فراوانی که در حوزه‌های گوناگون - از مسأله پیوستن ترکیه به اتحادیه اروپا که آنگلا مرکل تلاش می‌کند از آن جلوگیری کند گرفته تا مخالفت ترکیه با اعمال تحریم‌های جدید علیه ایران - وجود داشت به نتیجه‌ای نرسید. در این

زمینه اردوغان در مصاحبه‌ای اعلام کرده که به دنبال یافتن راه حلی دیپلماتیک است. اظهارات اوایما در مورد جمع‌آوری آرا برای اعمال تحریم‌ها، ترکیه را در وضعیتی قرار داده که باید هر چه زودتر طرف خود را انتخاب کند.

ترکیه به علت در دست داشتن ترکیب بی‌نظیری از ابزارهای اقتصادی و سیاسی، احتمالاً توانایی واسطه‌گری و یافتن راه حل دیپلماتیک برای مشکل هسته‌ای ایران را در خود می‌بیند. این کشور مشارکت اقتصادی محکمی با جمهوری اسلامی ایران دارد که شامل ۱۰ میلیارد دلار مبادلات تجاری سالانه است. همچنین مقامات دو کشور روابط دوستانه‌ای با یکدیگر دارند. از طرفی ترکیه از یک کرسی در شورای امنیت